

Θέλει στεγνώσειν) συγχέαντες ἀνεπαισθήτως τοὺς ἀπαρεμφατικοὺς τύπους καὶ σίονεὶ ἐπιλαθόμενοι, δτὶ οὗτοι μὲν ἡσαν μέλλοντες, ἐκεῖνοι δὲ ἀόριστοι· ἡ ἡμαρτημένως ἔγραψαν εἰς ἀντὶ τοῦ η («ποιησει» ἀντὶ «ποιησαι») προσεπισυγάψαντες κατόπιν καὶ τὸ ν. Ἐν ἑκατέρᾳ δὲ τῶν περιπτώσεων τούτων τὸ λάθος διῆλθεν ἐπὶ πλείους αἰῶνας ἀπαρατήρητον, ἔως οὗ τῶν λογίων τινὲς, γονίσαντες τὸ ἀτοπον, ὑπέδειξαν τὴν θερπείαν. «Ἐίναι ἀνχυτίρρητον (ἔγραψε πρὸ δέκα ἐνιαυτῶν καθηγητὴς ἐκ τῶν μάλιστα δοκίμων) δτὶ τὸ θέλω καὶ ἡ θελον ἐν τοῖς περιφραστικοῖς χρόνοις ἡ νῦν ἐλληνικὴ γλῶσσα συντάσσει μόνον μετὰ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου τῆς ἀπαρεμφάτου, οὐδέποτε δὲ μετὰ μέλλοντος τῆς ἐγκλίσεως ταύτης. Δὲν ἀγνοοῦμεν δτὶ ἡ διὰ τῆς εἰς ἡμαρτημένη γραφὴ, ἡ πολλάκις καὶ τὸ ν προσλαβοῦσα οὐχὶ ἐκ τοῦ πράγματος, ἀλλ’ ἐκ τῆς ψευδοῦς περὶ τοῦ χρόνου τούτου δοξασίας, διῆλθεν ἑκατονταετηρίδας ὅλως ἀφανῆς ἔως οὗ τῶν φιλολόγων τινὲς, λαζδύντες αἰσθησιν τοῦ ἀμαρτήματος, ὑπεδήλωσαν καὶ τὴν διόρθωσιν. Τοὺς γράφοντας ἔτι καὶ νῦν «θέλω ζητήσει», «θέλω πράξει», «θέλω γράψει» δυνατὸν νὰ ἐρωτήσῃ τις, τί ἔποι γε εἴναι τὸ «γράψει» τοῦτο, μέλλων ἡ ἀόριστος ἀπαρεμφατικός; Καὶ ἀν μὲν τὸ πρῶτον, τότε τρεπτέον τὸ «θέλω θέλει» εἰς τὸ «θέλω σψεσθαι», τὸ «θέλω εύρει» εἰς τὸ «θέλω εύργησει», τὸ «θέλω πάθει» εἰς τὸ «θέλω πείσεσθαι», τὸ «θέλω εἰπεῖ» εἰς τὸ «θέλω λέξει». ἂν δὲ τὸ δεύτερον, πῶς τὸ «γράψαι» ἔγινε «γράψει»; Παρὰ τοῖς ἀρχαῖοις ἡ δίφθογγος αἱ ἐτρέπετο μόνον εἰς αἱ μακρὸν ἡ εἰς η (περαίνω, ἐπέρανα, σημαίνω ἐσήμηνα, λέγομη λέγομαι, παληὸς πάλαιος). Γραπτέον λοιπὸν «θέλω γράψῃ» ἥτοι διὰ τοῦ η ἀνευ ὑπογεγραμμένου ι. "Αλλοι δύμας ίχ τῶν ακθύματος λογίων γράφουσι τὸ η μετὰ τοῦ ι («θέλω γράψῃ») ἐκ τῆς ἀρχῆς ὁρμῶμενοι, δτὶ, ἐκλιπόντος τέλεον τοῦ ἀπαρεμφάτου, οὐ μόνον τὸ θέλα, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλω συντάσσεται ὑποτακτικῇ. Περὶ δὲ τῆς ἀνωμάλου τσνώτεως «θέλω ξέλθει» ἀντὶ «ξέλθει» αλ. πιθανώτερον φαίνεται δτὶ ἐγένετο κατὰ συνεκδρομήν τὰς «τυχεῖν», «παθεῖν» αλ. δηλούντι συνεμόρφωθήσαν πρὸς τὴν τόνωσιν τῶν πολλῶν ἀλλων καὶ ιδίων τῶν πρώτων ἀπαρεμφατικῶν ἀορίστων τοῦ ἐνεργητικοῦ φήματος".

Τὴν περὶ χρόνων θεωρίαν τοῦ Κοραῆ ἐπέκρινεν εὐλαβῶς καὶ μετριοφρόνως ὁ Οἰκονομίδης πρὸ τεσσαράκοντα ἐνιαυτῶν, ὑποτυπώσας συγχρόνως ὁρθότερας ἀρχαῖς. Μακρότερον τοῦ προσήκοντος θάλαττην κύνομεν τὸν λόγον διν ἐπεχειροῦμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν ἔστω καὶ κεφαλαιωδῶς τὴν ὄντως φιλόσοφον τοῦ ἐν Κερκύρᾳ καθηγητοῦ θεωρίαν. ἀλλά

οὐδαμῶς παρεκβαίνομεν τοῦ προκειμένου, μεταγράφοντες μόνον αὐτόθιεν, ἐν διαγράμματι, τοὺς χρόνους τῆς ἐνεργητικῆς τούλαχιστον φωνῆς κατ' ἀντιπαράθεσιν τῶν ὑπαρχόντων ἀντιστοίχιων ἐν τε τῇ καθωμιλημένῃ ἐλληνικῇ καὶ τῇ ιταλικῇ γλώσσῃ.

γράφω	γράφω	scrivo
ἔγραφον	ἔγραφα	scriveva
ἔσομαι γράφων	θά γράφω	...
γέγραφα	ἔχω γραμμένον	ho scritto
ἔγεγράφειν	εἶχα γραμμένον	avea scritto
ἔσομαι γεγραφώς	θά ᔁχω γραμμένον	avrið scritto
ἔμελλον γράψειν
γράψω	...	scriverò
ἔγραψα	ἔγραψα	scrissi
ἔσομαι γράψας	θά γράψω	...

'Ἐκ τῆς ἀντιπαραθέσεως ταύτης ἐνεργῶς ἀποδειχνύεται, ὅτι ὁ ἐνεστῶς καὶ ὁ παρακείμενος καλούμενος ὑπὸ τῶν γραμματικῶν, γράφω, γέγραφα, οἵτινες κατὰ θεωρίαν ἀνήκουσιν εἰς τὸ τμῆμα τοῦ παρόντος, εἴναι ἀμφότεροι ἐνεστῶτες, ὁ μὲν τῆς ἐνεργείας, ὁ δὲ τοῦ ἀποτελέσματος. Τῷ δηντὶ οἱ πρὸς τὸ γέγραφα ἀντιστοιχοῦντες περιφραστικοὶ χρόνοι τῆς καθωμιλημένης ἐλληνικῆς καὶ τῆς ιταλικῆς, ἐν οἷς τὸ συμφραστικὸν ἦτοι ἐπικουρικὸν ρήμα καὶ οὐχὶ ἡ μετοχὴ δηλοῖ τὸ χρονικὸν τμῆμα εἰς ὃ ἀνάγονται, σαφῶς μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ταύτης διὰ τῶν χρόνων ᔁχω καὶ ho, οἵτινες εἴναι προφανῶς ἐνεστῶτες οὐδὲν ἦτον τοῦ γράφω. 'Ωσαύτως δὲ παρατατικὸς «ἔγραφον» καὶ ὁ ὑπερσυντελικὸς «ἔγεγράφειν» οὐδὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατὰ τὴν χρονικὴν σημασίαν, διότι ἀμφότεροι εἴναι ἐνεστῶτες, ὁ μὲν τῆς ἐνεργείας, δὲ δὲ τοῦ ἀποτελέσματος, ἐν τῷ παρεληλυθότι νοούμενος, ὡς δηλοῦσι τὰ ἐπικουρικὰ ρήματα εἶχα καὶ αγεα, οὐδὲν τοῦ «ἔγραφον» διαφέροντα οὔτε κατὰ τὸ χρονικὸν τμῆμα, εἰς ὃ ἀνάγονται τὸ δι' αὐτῶν σηματινόμενον, οὔτε καθ' ὃ φέρουσι γραμματικὸν ὄνομα. 'Ομοίως «ἔσομαι γράφων» καὶ «ἔσομαι γεγραφώς» εἴναι ἀμφότεροι ἐνεστῶτες ἐν τῷ μέλλοντι νοούμενοι. Καὶ τὸ μὲν μέλλον δηλοῖ σαφῶς τὸ «ἔσομαι», τὸ δὲ ἐν τῷ

μέλλοντι ἐνεστὸς δειχνύει. ὁ περιφραστικὸς τῆς καθωμαλημένης ἔλλη-
νικῆς χρόνος «θὰ ἔχω γραμμένον» ἔνθα τὸ ἔχω καὶ ὡς ἐνεστῶς μελ-
λοντικῆς ἐγχλίσεως τῆς ὑποτακτικῆς καὶ ὡς ἐκ τοῦ μελλοντικοῦ θὰ
ἔξχρτώμενον, ἀνήκει προφανῶς εἰς τὸ μέλλον. Οὕτω δὴ καὶ οἱ ἕξ οὔτοι
χρόνοι εἶναι πάντες ἐνεστῶτες, τρεῖς μὲν τῆς ἐνεργείας, τοσοῦτοι δὲ
τοῦ ἀποτελέσματος· καὶ τούτων πάλιν οἱ μὲν δύο γράφω καὶ γέ-
γραφα ἐν τῷ παρόντι νοούμενοι, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἔγραφον καὶ ἐ-
γεγράφειν ἐν τῷ παρεληλυθότι, οἱ δὲ τελευταῖοι ἔσομαὶ γρά-
φων καὶ ἔσομαὶ γεγραφώς ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐν τῷ προτεθέντι
διαγράμματι τὸ «ἔσομαι γράψων» ἀποδίδεται ἀκριβῶς διὰ τοῦ καθ' ἥμας
«θὰ γράψω», διότι ή μὲν συγέχεια τῆς ἐνεργείας σημαίνεται ἐπ' ἵσης
καὶ διὰ τοῦ γράψων καὶ διὰ τοῦ γράψω, τὸ δὲ μελλοντικὸν τμῆμα,
εἰς ὃ ἀνάγονται, ἐμφαίνεται ὅμοίως καὶ διὰ τοῦ ἔσομαὶ καὶ διὰ τοῦ
θα. Ἀλλὰ πρὸς τὸ γράψω τῶν ἀρχαίων κακῶς ἔξεληφθη μέχρι τοῦδε
ώς ἀντιστοιχοῦν τὸ καθ' ἥμας θὰ γράψω. Καὶ ἀληθῶς τὸ ἐκ τοῦ θὰ
ἔξαρτώμενον γράψω εἶναι ἀόριστος τῆς ὑποτακτικῆς, δι' οὗ ή ἐνέρ-
γεια, καθ' ὅσον παρίσταται ὡς δυνάμει ὑπάρχουσα καὶ δὴ καὶ ἐλλόγως
προσδοκωμένη, ἀνήκει μὲν εἰς τὸ μελλοντικὸν τμῆμα, νοεῖται δὲ οὐχὶ
ώς ἀρξομένη, οἷα σημαίνεται διὰ τοῦ μέλλοντος τῆς δριστικῆς, ἀλλ'
ώς περανθεῖσα. Δι' ὃ, σκοπουμένων τῶν δύο τῆς ἐνεργείας ἀκρων, δ
μὲν ἀρχαῖος μέλλων γράψω ἀγγέλλει ὡς μέλλουσαν τὴν ἀρχὴν
αὐτῆς καὶ σιωπῇ ὠςπερ συνεπόμενον τὸ μέλλον πέρας· δὲ δὲ ἥμέτερος
χρόνος θὰ γράψω μηγύει ὡς μέλλον τὸ πέρας διὰ τοῦ ὑποτακτικοῦ
ἀορίστου γράψω, οὐδὲν λέγοντος περὶ τῆς ἀρχῆς, ἦν ὡς μέλλουσαν
σημαίνει διὰ τοῦ θα. Ό μὲν δηλοῖ ὅτι «ἀρξομαι τῆς γραφῆς, ή δὴ
καὶ ἔσται περανθεῖσα» δὲ, ὅτι «ἔσται περανθεῖσα ή γραφή, ής δὴ
καὶ ἀρξομαι». Ωστε προφανῶς τὸ «θὰ γράψω» ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς
πρὸς τὸ ἀρχαῖον «ἔσομαι γράψας», ὡς τὸ «θὰ γράψω» πρὸς τὸ «ἔσο-
μαι γράψων» καὶ τὸ «θὰ ἔχω γραμμένον» πρὸς τὸ «ἔσομαι γεγραφώς».
Καὶ ἀληθῶς ἐπ' ἀμφοτέροις τὸ μὲν γράψω καὶ τὸ γράψας ἐκφέ-
ρουσι τὴν ἐνέργειαν ὡς περανθεῖσαν, τὸ δὲ θὰ καὶ τὸ ἔσομαὶ ὡς
ἐν τῷ μέλλοντι νοούμενην. Ἐντεῦθεν κατ' ἀγάγκην ἀγόμεθα εἰς τὸ πα-
ράδοξον μὲν ἴσως οὐχὶ δὲ καὶ παράλογον συμπέρασμα, ὅτι ἐν τῇ καθ'
ἥμας ἔλληνικῇ γλώσσῃ οὐδεὶς ὑπάρχει μέλλων οἵος ὁ ἐν
τῇ ἀρχαίᾳ πρώτος καὶ δεύτερος καὶ λογικούς ὑπὸ τῶν γραμμάτων.
Κατὰ τὸν Οἰκονομίδην, τοῦ Κορκῆ τὸ «θέλω

γράψειν» ἔκφέρει μὲν ὡς ἀρξομένην ἐν τῷ μέλλοντι τῇν ἐνέργειαν καθάπερ καὶ τὸ ἀρχαῖον «γράψω», ἀλλὰ τὸ γράψειν» ἀντὶ τοῦ «γράψαι» εἶναι δλως παρὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς υἱην γλώσσης, οἵτις ἀόριστον ἀπαιτεῖ καὶ οὐχὶ μέλλοντα. Δι' ὃ καὶ αὐτὸς πάλιν ὁ Κοραῆς οὐδέποτε ἔγραψε «θέλω λήψεσθαι» ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ συγηθείᾳ «θὰ λέβω», καὶ «θέλω ὄψεσθαι» ή «ἐλεύσεσθαι» ἀντὶ τοῦ «θὰ θέω» ή «θὰ ἔλθω». Οἱ δὲ μόνῳ τῷ τελικῷ ν ἀπαρεσκόμενοι καὶ ἀνευ τούτου ἔκφέροντες τὸν χρόνον «θέλω γράψειν» φαίνονται οὕτε τὴν ἀτοπον χρῆσιν τοῦ μέλλοντος συνιδόντες, οὔτε τὸ ἀσυνεπές τοῦ πράγματος ἐν τῇ ἀποβολῇ καὶ πάλιν ἐν τῇ ἀποκαταστάσει τοῦ ἀօρίστου, οἷον «θέλω θέειν». Τὸ δὲ παρὰ πολλοῖς τῶν λογίων ἐν χρήσει «θέλω γράψῃ» ως ἐκ τοῦ «θέλω γράψαι» σώζει μὲν τὴν χρῆσιν τοῦ ἀօρίστου, ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο σὺνει πλεονεκτεῖ τοῦ «θὰ γράψω». Ως δὲ τὸ «γράψω» τῶν ἀρχαίων, δι' οὖς ὡς ἀρξομένη ἐν τῷ μέλλοντι παρίσταται ἡ ἐνέργεια, οὕτω καὶ τὸ «ἔμελλον γράψειν», δι' οὖς ὡς τοιαύτη παρίσταται ἐν τῷ παρελθόντι, δὲν ἔγει ἀντίστοιχον χρόνον ἐν τῇ καὶ ἡμᾶς γλώσσῃ· διότι τὸ «ἔμελλα» ή «ἔμελλον νὰ γράψω» ἀντίστοιχεῖ ἀκριβῶς πρὸς τὸ ἀρχαῖον «ἔμελλον γράψαι».

Αλλὰ τὸ περὶ μελλοντικῶν τύπων ζήτημα διατελεῖ ἔτι δν ἔκχρεμές, παρὰ πᾶσαν τὴν περὶ τοῦτο σπουδὴν, ἐπασχολεῖ δὲ ἐνίστε τοὺς λογίους τοῦ ἔθνους. Ο ἐν τῷ Ἀθηναῖς πανεπιστημίῳ ἐλλόγιμος καθηγητὴς καὶ ἀριστος γλωσσολόγος Κ. Χατζιδάκης διὰ πολλῶν καὶ σπουδαίων διατριβῶν ἐπεζείρησε νὰ ἀποδεῖξῃ ὅτι οἱ λεγόμενοι ἀπαρεμφατικοὶ τύποι τῆς καθωμιλημένης εἶναι ύποτακτικαί· δὲν ἡρμηνευσεν ὅμως τὴν τοῦ γ ὑπαρξιν ἐν τοῖς παλαιοτέροις μνημεοῖς. Ωσαύτως ἔδιδαξε μὲν ὅτι τὸ θέλειται συνεκόπη εἰς θέλειν ἀ, τοῦτο δὲ εἰς θεντὶς καὶ θά· ἀλλὰ τὸ θὰ τοῦτο δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῇ παλαιοτέρᾳ τῆς Ἀλώσεως φιλολογίᾳ, ἐπομένως δὲν ἥτο ἐν γράψει κατὰ τὸν πέμπτον καὶ δέκατον αἰώνα. Αντιφρόνοῦντα ἔσχεν δ Κ. Χατζιδάκης τὸν γερμανὸν διδάκτορα Κ. Φού, ὅστις τῇ βιηθείᾳ τῶν διαφόρων μεσαιωνικῶν καὶ νεωτέρων διαλεκτικῶν κειμένων, ἐπειράθη νὰ ἀνταποδεῖξῃ ὅτι ἐν τῇ γνωστῇ περιφράσει τοῦ μέλλοντος κατὰ τὸν τύπον «θέλω γράψειν» τὸ δεύτερον συστατικὸν πραγματικῶς ως ἀπαρέμφατον πρέπει νὰ θεωρηθῇ συμφώνως πρὸς τὴν παλαιὰν θεωρίαν, καὶ σὺχοὶ ως ὑποτακτική. Κατὰ τὸν Κ. Χατζιδάκην, ἀπαρεμφατικοὶ τύποι ή ἀπαρεμφατικὰ λειψανα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐλληνικῇ τῇ δημώδει, ἀπαραλλάκτως

δπως ούτε διτικής, ούτε εύκτικης, ούτε ἀπλοῦ.. μέλλοντος λείφανα. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ γραφομένῃ φερόμενοι τύποι «γράφη, γράψη, γραφθῆ» ἐν τῷ περιφραστικῷ μέλλοντι καὶ ἐν τῇ δυνητικῇ δύνανται ἡ μᾶλλον κατὰ τὴν ἴστορικὴν παράδοσιν δρεῖλουσι (λέγει ὁ Κ. Χατζιδάκης) νὰ ὑποληφθῶσιν ως μέλη τοῦ διπλῆν τὴν δήλωσιν τοῦ προσώπου ἐκφράζοντος καὶ πλησιεστέρου ἡμῖν κατὰ τὸν χρόνους τύπου «θέλω (νὰ) γράψω» «θέλεις (νὰ) γράψῃς» «θέλει (νὰ) γράφῃ» «θέλουν (νὰ) γράφουν», καὶ δὴ καὶ νὰ γράφωνται διὰ τοῦ η, ἀλλως τε καὶ ἀφ' οὗ μάνη ἡ διὰ τοῦ η γραφὴ ἔρμηνεμει πάσας τὰς φθογγικὰς καὶ τονικὰς δυσκολίας. Τούναντίον, δ Κ. Φού διατείνεται δτὶ οὐδαμοῦ τῶν πρὸ τοῦ 16 αἰῶνος πηγῶν ἀνεκάλυψε τὸν τύπον «θέλω γράψω» ἐν ὧ δ ἀλλος «θέλω γράψει» εἶναι γενικὸς, καὶ δτὶ δ μέλλων μετὰ τοῦ ἀπαρεμφάτου εἴσθαι ητο εἰσέτι περὶ τὸ 1600 καὶ μετέπειτα ἐν χρήσει. «Ἄφ' οὗ δημως καὶ δ τύπος «θέλω γράψει» εὔχρηστεῖ ἐπ' ἵσης, τότε πῶς νὰ μὴ ἥναι πάλιν ἀπαρέμφατον τὸ «γράψει» ἀφ' οὗ μάλιστα ητο εἰσέτι κατὰ τὸν 16 αἰῶνα ἀπαρέμφατον, δημολογοῦντος καὶ τοῦ Κ. Χατζιδάκη; Καὶ ως πρὸς τὴν γραφομένην γλῶσσαν εὑρίσκομεν δτὶ καὶ πρὶν τοῦ 1600 καὶ ἔπειτα ἐπικρατεῖ δ τύπος «θέλει γράψει» καὶ ἀπαντῷ ἐξακολουθητικῶς καὶ κατὰ τὸν 17 καὶ κατὰ τὸν 18 καὶ τὸν 19 αἰῶνα· τίς δ' δ πιστεύων δτὶ τὸ «γράψει» τοῦ ἑνὸς αἰῶνος εἶναι δηλως διόλου ἀλλο πλάσμα η τὸ «γράψει» τοῦ προηγουμένου αἰῶνος; Καταλήγει δὲ δ Κ. Φού εἰς τὸ συμπέρασμα δτὶ οἱ ἐν τῇ μεσαιωνικῇ ποιήσει φερόμενοι τύποι εἰς ειν (γράφειν, γράψειν, στείλειν, εἰπεῖν, μαθεῖν κλ.) εἶναι ἀπαρεμφατικοί, τὸ δὲ ληκτικὸν αὐτῶν ν εἶναι ἀρχικόν· ἐκ τούτων δὲ ἐγένοντο οἱ νεώτεροι εἰς ει. Ὁ Κοραῆς, ως εἴπομεν προοιμιαζόμενοι, ἐπλανήθη ἐκλαβῖν τὸ «θέλω πράξειν» μέλλοντα, ἐν ὧ προφανῶς καὶ ἀναγκαῖως εἶναι ἀδριστος. Ἀλλ' ἀφ' οὗ η μὲν ἀρχαία συντάσσει τὸ θέλω πρὸς ἐνεστῶτα καὶ ἀδριστον ἀπαρεμφάτου, ἐν δὲ τῇ μεταγενεστέρᾳ βυζαντικῇ φιλολογίᾳ ἀπαντῶσιν οἱ μελλοντικοὶ τύποι μετὰ τοῦ ν, δὲν βλέπομεν τίς δ ἐπείγων λόγος πρὸς τελείαν κατάλυσιν τῆς παραδόσεως. Διὰ τί ὁ ἀπαρεμφατικὸς ἀδριστος, ὁ ἔχων δπωδήποτε ὑπὲρ ἐαυτοῦ τὸν λόγον τῆς παραδόσεως, πρέπει νὰ μετατραπῇ εἰς ὑποτακτικήν; Ὁ Κοραῆς τοὺλάχιστον ἐφιλοτιμήθη νὰ σώσῃ τὸ ἀπαρέμφατον ἵνα ἀποδείξῃ εὐπρόσωπον τὴν κοινὴν γλῶσσαν, οἱ δὲ πρὸς ἐκεῖνον ἀντιδοξοῦντες λογοτελοῦνται δτὶ η ἐλληνικὴ γλῶσσα ἀπέβαλε τέλεον τὸ ἀπαρέμφατον, καθ' ὅσου δτὶ συνήθιως ὑπολαμβάνεται ἀπαρέμφατον εἶναι κατ' αὐτοὺς καθαρὸς ὑποτακτική.

‘Η ἀλλοίωσις, ἵνα μὴ εἴπωμεν ἡ καταστροφὴ τῆς καλλιτεχνοτάτης καὶ ἐλλογωτάτης τῶν γλωσσῶν χρονολογεῖται οὐχὶ ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἢ τῆς Τουρκικῆς δεσποτείας, ἀλλ’ ἀκριβῶς ἀπὸ τῆς ἀπονεκρώσεως τοῦ αὐθυπάρκτου τῶν Ἑλλήνων πολιτικοῦ βίου. “Οπως ἡ καθόλου ἑνότης τοῦ ἔθνους συνεκρινεῖτο καὶ διεσώζετο ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν φύλων, οὕτω καὶ τῆς γλώσσης ἡ ἁνύδτης ἀγεζωπυρεῖτο καὶ καθίστατο γόνιμος ἐν τῇ ποικιλίᾳ τῶν διαλέκτων. “Αμα ἐξέλιπεν ὁ φυλετικὸς βίος, καὶ συνεξέλιπεν ὁ βίος ὁ διαλεκτικὸς, ὁ δὲ ἐπελθὼν ἐντεῦθεν ἴσοπεδος ἐξομαλισμὸς, ῥίζα διενέκτησεν ἀναστατώσας σύμπαν τὸ ἔλληνικόν, ἐνέβαλε τοῖς πᾶσι νέας ὁλως κοινωνιὰς ῥωπάς, χρείκς νέας, νέους τρόπους διαγοήσεως, συμμετρους καὶ ἀναλόγους πρὸς τὴν γενομένην ἐξαλλαγήν. ‘Ο τέως ἄρρητος καὶ ἐν ἐναρμονίᾳ παραλληλίᾳ ἀνελιγθεὶς πολιτικὸς καὶ φιλολογικὸς τῶν Ἑλλήνων βίος διεσπάσθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε, σκοπουμένης μόνον τῆς γλώσσης, δύναται τις νὰ εἴπῃ, διὰ τοῦτο τοιαύτην ἀλλοτε ὁ ἔλληνισμὸς ὑπέστη τοιαύτην ἀλλοίωσιν οἵαν ἐν τῷ χρονικῷ διαλείμματι, τῷ μεταξὺ Ξενοφῶντος καὶ Πολυβίου· λέγοντες δὲ ἔλληνισμὸν, νοοῦμεν προδῆλως τὴν δρθήν καὶ ἀδιάπτωτον γρῆσιν τῆς ἀττικῆς γλώσσης. ’Εντὸς ἔχατὸν πεντήκοντα ἐνιαυτῶν, τὸ θεσπεσιώτατον ἀλλὰ καὶ μυστηριώδέστατον τῶν Ἀθηναίων ἀριστούργημα, ἡ ἀττικὴ διαλέκτος, ἐξερχούση οὐδὲν ἔκηβδιλεύθη, γενομένη κοινὴ γραφομένη γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, ἀποβαλοῦσα μὲν τὸ ἀρχαῖον ἀνεπιτήδευτον καὶ παρθενικὸν κάλλος, περιβαλομένη δὲ τὸν πρόσθετον κόσμον καὶ πλοῦτον παντίων ἀλλοτρίων καὶ τέως ἀσυνήθιων λέξεων, φράσεων καὶ συντάξεων ἐκ τῶν κατὰ τόπους καθωμιλημένων διαλέκτων. Μετὰ τῆς ἐλευθερίας ἀπώλεσεν ἡ Ἑλλὰς καὶ τὴν γυησίαν καὶ ἀκραιφνή τῆς φωνῆς συνείδησιν· τὸ ποσὸν τηνέκηθη, ἀλλὰ τὸ ποιὸν ἐνοθεύθη. Πρῶτος δὲ εἰσηγητὴς καὶ λογοτέχνης τῆς κοινῆς ταύτης γλώσσης, θηλαδὴ τῆς παραπεποιημένης καὶ ἔταιρικῶς πεπλουτισμένης καὶ κεκομμωμένης ἀττικῆς, εἶναι ὁ μέγας ιστορικὸς Πολύβιος. Παρ’ οὐδενὶ ἀλλῷ συγγραφεῖ εὑρηγταὶ τοσαῦτα «ἄπαξ λεγόμενα» ὅσα παρὰ Πολύβιῳ· τούτων δὲ τῶν «Ἄπαξ λεγομένων» ἡ πληθὺς ἀμιλλάται πρὸς τὴν ποικιλίαν τῶν σχηματισμῶν· αὐτόθι εὑρίσκεις ἀναβιώσκοντα τὸν παρὰ τοῖς “Ιωσὶ πεζογράφοις πρῶτον ἀόριστον «εἶπα» ἀντὶ τοῦ παρ’ Ἀττικοῖς δευτέρου «εἶπον»· ἀπεντάξις ἀναμίξις «εἰρέας» καὶ «εἰρεῖς» «սίοնց» καὶ «սִירֵץ» «רַפְּרֶאָס» καὶ «רַפְּרֶאָס», «עֲמָדָאָס» καὶ «עֲמָדָאָס», «בָּאָסִילְאָס» καὶ «בָּאָסִילְאָס», «דְּבָרָגָןָוָן» καὶ «דְּבָרָגָןָוָן», «דְּבָרָגָןָוָן» καὶ «דְּבָרָגָןָוָן» καὶ «דְּבָרָגָןָוָן»

«ίστανειν» καὶ «ίσταναι», «ἔφην» καὶ «ἔφησαι». «παραπλησίους δυνάμεις» καὶ «παραπλησίαις ἐλπίσι», «στάδια» καὶ «σταδίους», «λόθρα» καὶ «λαθραίως», «ἄρτι» καὶ «ἀρτίως», «ἔλεος» (ἀρσενικῶς καὶ θηλυκῶς), «πεζὸς» καὶ «πεζικὸς», «δώδεκα» καὶ «δεκαδύο», «τετταρεκαίδεκα» καὶ «δεκατέσσαρες», «πρέσβεις» καὶ «πρεσβευταί», «ήμελλε» καὶ «ἔμελλε», «πιεζούμενος» καὶ «πιεζόμενος», «τελείως» καὶ «τελέως», «μεγαλείως» καὶ «μεγάλως», «χντιπέρας» καὶ «ἀντιπέρα». Πλεῖστα ὅσα τῶν παρὰ τοῖς ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν ἀπλῶν ῥῆμάτων εὑρηνται παρὰ Πολυβίῳ ἐν τῇ αὐτῇ σχεδίῳ σύνθετα μετὰ μιᾶς ἢ πλειόνων προθέσεων. Τὸ παρὰ Πλάτωνι «Οηριοῦν», καὶ τὸ παρὰ Σενοφῶντι «ἀφιππεύειν» ἀπαντῶσι παρὰ Πολυβίῳ «ἀποθηριοῦν» καὶ «ἀφιππάζεσθαι»· τὰ παρ' Ἀττικοῖς «διξάζειν» «καραδοκεῖν» «μαρτυρεῖν» «κολύμβᾶν» «πατεῖν» «όδενεν» «ἀποστέλλειν» «κλείειν» «κλίνειν» «ἀγωγιᾶν» «δάκνειν» «ζηλοτυποῦν» «λωβᾶσθαι» «σαλεύειν» «δαπαγᾶν» «δεσμεύειν» «κυβεύειν» «σιωπᾶσθαι» «ἀπορεῖν» «ἡχεῖν» «παρρήσιάζεσθαι» «ἀσκεῖν» «όρμεῖν» «ἐρείδεσθαι» «κεφαλαιοῦσθαι» «έπικυλινδεῖν» «έπισκοτεῖν» «ἡσυχάζειν» κλ. ἀφαιρεθέντα τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀπέριττον αὐτῶν τύπον, ἐγένοντο «ἀντιδιξάζειν» «ἀποκαρδοκεῖν» «ἀπομαρτυρεῖν» «διακολύμβᾶν» «διαπατεῖν» «διοδεύειν» «διαποστέλλειν» «διακλείειν» «διακλίνειν» «διαγωγιᾶν» «διαδάκνειν» «διαζηλοτυπεῖσθαι» «διαλωβᾶσθαι» «διασαλεύειν» «ἐκδαπαγᾶν» «ἐκδεσμεύειν» «ἐκκυβεύειν» «ἐκσιωπᾶσθαι» «ἐξαπορεῖν» «ἐξηχεῖν» «ἐμπαρρήσιάζεσθαι» «ἐνασκεῖν» «ἐνορμεῖν» «ἐναπερείδεσθαι» «έπικεφαλαιοῦσθαι» «έπικυλίειν» «έπισκοτίζειν» «καθησυχάζειν» κλ. Αἱ λέξεις, ὅσας αὐτὸς ὁ Πολύβιος κατεσκεύασεν ἢ, ὅπερ πιθανώτερον, παρέλαβεν ἐκ τῆς συγηθείας, εἶναι ἀναρίθμητοι, αἱ πλεῖσται δὲ τῶν λέξεων τούτων, ἀγνωστοί ἴσως εἰς τοὺς ἀττικοὺς συγγραφεῖς, εἶναι νῦν σὺσίχ ἀναφαίρετος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὰ ῥῆματα «εὐθανατέω» (ἀντὶ τοῦ παρ' Ἀττικοῖς «καλῶς θανεῖν»), «έπικεφαλαιόματι» «θαλασσουργέω» «κακοπραγμογέω» «πελεκίζω» «ἀνασωρεύω» «ψυχομαχέω» «βιαιομαχέω» «ταχυπλοέω» «φιληγκοέω» «γερυροποιέω» «διογματοποιέω» «πραξικοπέω» «έλληνοκόπεω» «διερμηγεύω» «διακατέγω» «διεξάγω» «μεθερμηγεύω» «παραδειγματίζω» «παρασιωπῶ» «πρωσοικειόματι» «προσεπάγω» «συγκατανεύω» «ύπομειδειάω» καὶ μυρία ἄλλα· πρὸς δὲ τούτοις τὰ διόγματα, ἐπιθετα καὶ ἐπιφρήματα, «ἀντιπολιτεία» «πολισματίου» (ἀντὶ τοῦ «πολίχνιου» παρὰ Πλάτωνι καὶ Ἰσοχράτει) «προτέρημα» «ἐκλογισμός»

«συγκύρησις» «φιλελεύθερος» «άνπερβολικὸς» (ἀντὶ τοῦ παρ' Ἀττικοῖς «περισσὸς» καὶ «ύπέρμετρος») «ύπερπετῆς» «χατάφοβος» «δυςπροσόρμιστος» «ἐργωνία» «φυγωπογία» «ἀσκεψία» «ἀχορηγησία» «ψυχομαχία» «καινοποία» «φιλοδοξία» «διαβούλιον» «ἀνακλητήριον» «κακεντρέχεια» «γουνέχεια» «ἐπάρκεια» «ἀλυσιτέλεια» «ἔξορχισμὸς» «παραδειγματισμὸς» «φερέκακος» «γραμματοφόρος» «γυναικόθυμος» «λιμόψωρος» «κηδεμονικὸς» «ἀσαλεύτως» «ἐπισήμως» «συστάδηγ» «ἀγυπονοήτως» «καθηκόντως» «συγθηματικῶς» «κατατεθρόηκότως» «παρηλλαγμένως» «τετολμηκότως», ἀλλὰ τί πρῶτον, τί οὐταντον νὰ καταλέξωμεν; — ταῦτα πάντα εἰσήχθησαν ὑπὸ τοῦ Πολυβίου εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· ἐὰν δὲ παρὰ τοῖς ἀκιβδήλοις ὑπάρχωσιν ἀποτεθησαυρισμένα καὶ οὐκ δλίγα ἀδόκιμα νομίσματα, τοῦτο οὐδαμῶς ἐλαττοῖ τὴν ἀγυπολόγιστον ἀξίαν τῆς πολυτίμου παρακαταθήκης. Ὁ Πολύβιος παρηλλαγῆ προσέτι ἢ διεπλάτυνε τὴν ἔννοιαν πολλῶν λέξεων (πρβλ. «περιπέτεια» «ἀπόρημα» «πιθανότης» «ἀλλοίωσις»), παρέλαβε δὲ ἐκ τῶν πάλαιοτέρων πειθητῶν (Ὀμήρου, Ἡσιόδου, Στασίνου, Ἐπιχάρμου, Ηινδάρου, Εὐριπίδου) πλείστας δσας τέως ἀσυνήθεις καὶ ἀχρήστους καταστάσας λέξεις καὶ φράσεις, ὡς γνήσιος δὲ Στωικὸς φιλόσοφος οὐδαμῶς ὠλιγώρησε καὶ εἰς τὰς γραμματικὰς τῆς Στοᾶς θεωρίας. Ἐκαινοτόμησε πολλὰ καὶ περὶ τὴν σύνταξιν, πολλαχοῦ γράψας «διότι» ἀντὶ τοῦ «ὅτι» καὶ τὰνάπτλιν, «καθότι» ἀντὶ τοῦ «διότι», «ἴνα» ἀντὶ τοῦ «ὅπως» («φροντίζειν ίνα» ἀντὶ τοῦ παρ' Ἀττικοῖς «φροντίζειν ὅπως», «προνοεῖν ίνα» ἀντὶ τοῦ «προνοεῖν ὅπως»), χρητάμενος ἐνιαχοῦ τῷ «ίνα» ἔνθα οἱ Ἀττικοὶ ἐχρῶντο ἀπαρεμφατικῇ συντάξει (καὶ ἐντεῦθεν ἡ βαθμιαία τοῦ ἀπαρεμφάτου ἔχλειψις), νεωτερίσας περὶ τὴν χρῆσιν τῶν μορίων, μεταποιήσας εἰς ἀμετάβλητα πολλὰ παρ' Ἀττικοῖς ῥήματα μεταβατικά, συγχέας ἐνιαχοῦ γρόγους καὶ ἐγκλίσεις, ἀνταλλάξας δὲ πολλῶν ἀρτενικῶν καὶ θηλυκῶν διομάτων τὸ γένος («ό κόγχος» παρ' Ἀττικοῖς, «ή κόγχος» παρὰ Πολυβίῳ, «ό ύπερος» παρ' Ἡροδότῳ καὶ Πλάτωνι, «τὸ ύπερον» παρὰ Πολυβίῳ, «τὸ λύμα» παρ' Ἀττικοῖς, «ή λύμη» παρὰ Πολυβίῳ, αὐτόθεν δὲ ἵσως χρονολογεῖται καὶ «ή λέμβος» ἀντὶ τοῦ «ό λέμβος» εἰ καὶ ὁ Μεγαλοπολίτης ἴστορικὸς γράφει τὸ δημομα ἀρτενικῶς).

Ἐνεκα τῆς ἐπικοινωνίας Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων εἰσεχώρησαν τότε εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν καὶ τινες λατινισμοί· διότι αἱ ἴστορίαι τοῦ Πολυβίου περιέχουσιν, ἐλληνικοῖς γράμμασι, πολλὰς λατινικὰς λέξεις καὶ δὴ καὶ λατινισμοὺς, ἐξ οὗ εὐλόγως δυσχατὸν γὰρ ῥηθῆ ὅτι οὐ μόνον

οἱ νενικημένοι "Ελληνες ἔξημέρωσαν τὸν ἐκ Λατίου ἄγριον δορικτήτορα
ἀλλὰ καὶ οἱ νικήσαντες τοὺς "Ελληνας 'Ρωμαῖοι κατώρθωσαν ἐν σμι-
κρῷ βεβαίως τῷ μέτρῳ να ἐκλατινίσωσι τὸν Ἑλληνισμόν. Τὸ «Ορίαριθμον
ἄγειν» ὑπομιμήσκει τὴν λατινικὴν φράσιν *triumphum agere*, τὸ «θρι-
αριθμεύειν ἀπό τινος»=triumphare de aliquo, τὸ «ὑπ' ἔξουσίαν ἄγειν»
(κατὰ τοὺς Ἀττικὸς «ὑφ' ἔστω ποιεῖσθαι»)=sub potestatem (ἢ sub
imperium) alicujus *redigere*. Τὸ ἀττικὸν «ἔχθραν ποιεῖσθαι» «ἔχθραν
συμβάλλειν» «ἔχθραν συνάπτειν» ἐτράπη εἰς τὸ «ἀναλαμβάνειν ἔχθραν»
κατὰ τὸ λατινικὸν *suscipere inimicitias*. Ἀντὶ τοῦ «πόλεμον αἴρεσθαι»
ἢ «ἐκφέρειν» τῶν Ἀττικῶν, ἔγραφον, κατὰ τοὺς λατίνους (ὅπως γρά-
φομεν καὶ σήμερον) «ἀναλαμβάνειν πόλεμον». τὸ «εἰς συμμαχίαν προ-
λαμβάνειν τινὰ ἢ προσδέχεσθαι»=in societatem aliquem assumere.
«πίπτειν ὑπὸ τὴν ἔξουσίαν»=cadere sub imperium alicujus. «συγκα-
ταβαίνειν εἰς κίνδυνον ἢ κρίσιν»=descendere in certamen, in belli pe-
riculum ἐνῷ παρὰ Θουκυδίδῃ καὶ Ξενοφῶντι εὑρηται «λέναι εἰς πόλε-
μον» «ἐκστρατεύεσθαι». «ἐκβαίνειν ἐκ τοῦ πολέμου»=excedere bello.
«ποιεῖσθαι φυγὴν παραπλήσιον ἀποχώρησιν»=fugae similem profectionem
facere. «συνωμοσίαν ποιεῖσθαι»=conjunctionem facere (παρ' Ἡροδότῳ
«συνωμοσία συγχροτουμένη») παρὰ Πλάτωνι «συνωμοσίας συνάξομεν»).
Ἀντὶ τοῦ «στρατοπεδεύειν» ἢ «στρατόπεδον ποιεῖσθαι, τάττεσθαι, συνί-
στασθαι» εὑρηται ἐν τῷ Πολυβίῳ «τιθέναι τὰς στρατοπεδείας» κατὰ τὴν
λατινικὴν φράσιν *castra ponere*. «ἐνέδρας τιθέναι»=insidias ponere.
τὸ «πόλεμον καταλύειν» ἢ «πολέμου ποιεῖσθαι τὴν διάλυσιν» μετεποιήθη
εἰς «πόλεμον ἀποτίθεσθαι»=bellum deponere. «ἀποφέρειν τι πρός τινα
=deferre aliquid ad aliquem. «βλάβην ἐπιφέρειν τινὶ»=detrimentum
afferre alicui. «παραδίδονται εἰς φυλακὴν»=in custodiam tradere. Ἀντὶ
τοῦ «σκέπην παρέχειν» ἢ «ἐν σκέπῃ εἶναι τινος» ἔγραφον «σκέπειν
ἀπό τινος»=tutari ab aliqua re. «κινδυνεύειν τῷ βίῳ»=vita periclitari.
«όρμὴν ποιεῖσθαι εἰς τι»=impetum facere in aliquid. «εἰς τὴν φιλίαν
προσδέχεσθαι»=recipere in amicitiam. «λαβὼν οὔριον ἀνεμον»=ventum
secundum nactus. «πίπτειν ταῖς ἐλπίσι»=spe labi. «ἀπελπίζειν»=
desperare (ἀντὶ τοῦ «ἀπογινώσκειν»). «συγχινεῖν»=commovere. «εἰς
γνῶσιν ἔρχεσθαι»=in cognitionem alicujus rei venire. «εἰς μνήμην
ἄγειν»=in memoriam deducere. «ποταμὸς φέρεται» (Ἄντι «ῥεῖ») κατὰ
τὸ λατινικὸν flumen fertur. «καιροῦ διθέντος»=tempore dato. «πρω-
τοπορεῖα»=primum agmen. «σηματιφόρος»=signifer. Σύμπασαι σχεδὸν

αἱ φράσεις αὗται καὶ λέξεις εἶναι πεπλασμέναι κατὰ τὸ λατινικὸν πρότυπον. 'Αλλ' ἐπιλείψει ἡμᾶς δὲ χρόνος, ἀπαριθμοῦντας τὰς πολλὰς καὶ παντοῖας ἀλλοιώσεις, ὅσας ἔπαθεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, δῆμα τῇ ἀπονεκρώσει τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας τῆς Ἐλλάδος. Οἱ γερμανοὶ λόγιοι Καΐλχερ, Μολλεγχάουερ, Γέτσελερ, Κρὲψ καὶ ἄλλοι συγέταξαν περὶ τού οὐ ἔκτενεῖς διατριβὰς, ἀπλοῦν δὲ σχελετῶδες ἀπάνθισμα εἶναι τὰ ἀγωτέρω παρατεθειμένα. Ἰδίως δὲ βαυαρὸς καθηγητὴς Κρὲψ, δὲ ἀκριβώσας τὴν χρῆσιν τῶν προθέσεων παρὰ τῷ Πολυβίῳ, παρατίθεται ἐντεῦθεν πεντεκαίδεκα χωρία, ἐν οἷς ἡ περὶ συγτάσσεται δὲ μὲν πρὸς γενικὴν, δὲ δὲ πρὸς αἰτιατικὴν, ἀπλῶς χάριν ποικιλίας καὶ χωρὶς τῆς ἐλαχίστης διαφορᾶς περὶ τὴν ἔννοιαν. Σὺν τῇ πολιτικῇ τῆς Ἐλλάδος παραχρῆ, ἡ γλῶσσα ὑπέστη ῥιζικὴν ἀνατροπήν· οἱ αὐστηροὶ κανδυες τοῦ λογικῶς διακεκριμένου παλαιοτέρου ἐλληνισμοῦ ἔξασθενοῦνται καὶ παραλύονται. Καθ' ἀπαρατηρεῖ δὲ καθηγητὴς Κρὲψ (*Zur Reaktion der Casus in der späteren Historischen Graecität*, 1887) ἡ δοτικὴ καὶ ἡ γενικὴ πτῶσις παραγκωνίζονται ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῆς αἰτιατικῆς ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ δοτικὴ περιέπεσεν ἥδη εἰς ἀνίατον φθίσιν. Πολλὰ ἐκ τῶν ῥημάτων, ὅσα συνετάσσοντο πρότερον πρὸς γενικὴν καὶ πρὸς δοτικὴν, φέρονται ἔκτοτε πρὸς αἰτιατικὴν· ἵνα δὲ τὰλλα παραλίπωμεν, μνημονεύομεν μόνον τὸ «ἐντρέπεσθαι» (ἀντὶ τοῦ «αἰδεῖσθαι», «εὐλαβεῖσθαι») ὅπερ παρὰ μὲν τοῖς δοκίμοις εὔρηται συντασσόμενον πρὸς γενικὴν, παρὰ δὲ τῷ Πολυβίῳ καὶ πρὸς αἰτιατικὴν, αὕτη δὲ ἡ νεόπλαστρος ἡ ἵσως καθωμιλημένη σύνταξις, ὑποσκελίσασα τὴν παλαιὰν, ἐπεκράτησε μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἐν τῷ κοινῷ ἴδιωματι.

'Ο φαινόμενος πλουτισμὸς εἶναι πολλάχις αὐτόχρημα πτωχεία τῆς γλώσσης. 'Η ἀρχαία ἀπλότητος καὶ ἡ κατὰ πάντα ἔλλογος διεκσκευὴ τῆς ἐλληνικῆς φωνῆς, ὑπεδοῦσαι εἰς πολυσύνθετον καὶ πολυποίκιλον κυκεῶνα, ἡφανίσθησαν διὰ παντός. 'Η κοινὴ γλῶσσα προσηρμόσθη ἔκτοτε πρὸς τὰς δικυοητικὰς τοῦ ἔθνους χρείας καὶ ἐγένετο τὸ κοινὸν πάντων τῶν Ἐλλήνων ἀγαθόν. Μετ' ὀλίγον τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα ἐπήγεγκε πάλιν εἰς τὸ λεκτικὸν καὶ πραγματικὸν τῆς κοινῆς γλώσσης γέας καὶ τεραστίους ἀλλοιώσεις, ἐπὶ τέλους δὲ αἱ ἀλλεπάλληλοι βαρβάρων ἔθνῶν ἐπιδρομαὶ καὶ δυνατεῖαι τοσοῦτον ἐρρίξκωσαν τῶν γλωσσῶν τὴν βασιλίδα ὥστε οἱ ἀπόγονοι τοῦ εὐγενεστάτου καὶ μεγαλοφυεστάτου τῶν ἔθνων κατηγγέλθησαν καὶ ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ὑπελήφθησαν ἀπάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων οἱ βαρβαροφωγότατοι. Γερμανός τις ιστορικὸς λέγει που διτι

έλληνική γλώσσα δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ χωρὶς ἔθνους έλληνικοῦ, δύ-
ναται μάλιστα αὐτὴ καθ'έαυτὴν ἡ θειοτάτη αὕτη γλώσσα νὰ καταστῇ
καὶ τελεσιουργὸς ἐθνότητος ἥτοι ἐθνοπλαστική· ἀλλὰ' εἶναι ἀναντίρρητον,
ὅτι ἡ γλώσσα ἡ ἐλληνικὴ ὑπῆρξεν ὁ λιχυρότατος μοχλὸς, δι' οὗ διε-
σώθη ἐκ τῆς πανωλεθρίας τῶν Ἐλλήνων ἡ ἐθνικὴ συνείδησ. Τούτου
ἔγεκεν οἱ ἀγῶνες περὶ τῆς καθάρισεως καὶ ἀνορθώσεως τῆς πατρίου
φωνῆς συμπίπτουσιν ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον ἐγκυρογοῦνται οἱ ἀγῶνες οἱ
περὶ τῆς πολιτικῆς τοῦ γένους ἀναστάσεως. Ὁ μὲν Κοραῆς μετὰ συ-
νέσεως καὶ καλῶς λελογισμένης ἀρχεβουλίας ἐπελέχθη τοῦ ἔργου, ὑπο-
δείξας καὶ τὴν μέθοδον καὶ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἔδει νὰ ἀποτελεσθῇ τοιαύτη
ἐπαγόρθωσις, οἵτινες ἀφισταμένη τῶν ἀκριβῶν καὶ τὴν μέσην ὀρθοτομοῦσα
όδὸν, νὰ παράσχῃ ἔπειτα τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὴν κατὰ μικρὸν διὰ τῆς
κοινῆς τῶν λογίων ἀνδρῶν ἐργασίας ἔμφρονα ἀνάπλασιν τοῦ έλληνικοῦ
ἰδιώματος. Ὅπως εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναστῇ ὁ τῆς ἀρχαίας Ἐλλάδος
κοινωνικὸς καὶ πολιτικὸς βίος, οὕτως ἀδύνατος ἀποβαίνει καὶ τῆς ἀρ-
χαίας ἐλληνικῆς φωνῆς ἡ ἀνάστασις. Αἱ ὑπὸ τοῦ χρόνου, τῶν περιστά-
σεων καὶ τῆς ἀλλαγῆς τῶν ιδεῶν γενόμεναι μεγάλαι μεταβολὴι εἰς
τὸ λεκτικὸν καὶ πραγματικὸν τῆς γλώσσης οὔτε ἐξαφανίζονται πλέον,
οὔτε πρέπον εἶναι ἀλλὰ' οὐδὲ σύμφορον νὰ ἐξαφχνισθῶσιν. Ἡ ἐπὶ Πο-
λυβίου ἐξαλλοιωθεῖσα γλώσσα εἶναι ἐπὶ τέλους ἡ ζύμη νέου καὶ ἀλλοίου
φυράματος, διπερ, παρὰ πάντα τὰ κενὰ αὐτοῦ καὶ τὰ χάσματα, παρὰ
πᾶσαν τὴν εἴτε κακόρρυθμον εἴτε ἀτεχνον εἴτε πολυπολυλον αὐτοῦ ζύ-
μωσιν, εἶναι τῶν πολλῶν καὶ παραδόξων τοῦ ἔθνους περιπετειῶν τὸ
κάτοπτρον. Ἀλλὰ' αἱ παραιγέσεις καὶ γνωθεσίκι τοῦ Κοραῆ δὲν ἔτυχον
δυστυχῶς φιλοκάλων καὶ φιλοτίμων ζηλωτῶν. Ὑπάρχουσι καὶ σήμερον
ῶς ἄλλοτε δύο αἵρεσεις, ἡ τῶν χυδαίων καὶ ἡ τῶν καθαριστῶν,
εἰ καὶ ἐχείνη μὲν εἶναι πολλῷ διηγαριθμοτέρα καὶ ἀσημοτέρα ἡ ἐπὶ
τῶν χρόνων τοῦ Κοραῆ, αὕτη δὲ ὑποδιήρηται εἰς διαφόρους μερίδας,
αἵτινες οὐδαμῶς ἐπαγγελλόμεναι τῆς ἀρχαίας φωνῆς τὴν ἀναβίωσιν,
ἐρίζουσιν πρὸς ἀλλήλας καὶ διίστανται ἐπὶ μερικῶν ζητημάτων, ἀναγο-
μένων εἰς τὴν εἰδοποίησιν τῆς ἀπλάστου εἰσέτι γραφομένης γλώσσης. Οἱ
χυδαίοις ἐν τῷ ὑπερμέτρῳ αὐτῶν ζήλω πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ καθαριστή-
μένου ιδιώματος εἰς γραπτὸν λόγον, γίνονται ἐπιλήσμωνες πολλῶν καὶ
ἀναμφισβήτητων ἀληθείῶν· ἐν πρώτοις, οὐδεὶς λαδός, δσον καὶ ἀν ὑπο-
τεθῇ ἐξημερωμένος καὶ πεπαιδευμένος, γράφει τὴν ιδίαν γλώσσαν ἀκρι-
βῶς καθ' ὅγ τρόπον λαλεῖ αὐτὴν, ἔπειτα πᾶσα γραφομένη γλώσσα εἶναι:

μέγρι τινὸς καὶ δέον νὰ ἔναι τεχνικὴ ἀπαραλλάκτως ὅπως πᾶσα λα-
λουμένη εἶναι καὶ πρέπει νὰ ἔναι φυσική. 'Αλλ' οὐδαμῶς σκοπουμένης
τῆς ακθόλου ταύτης ἀρχῆς, οὐδεμία ὑπῆρξε πώποτε παρ' "Ελλησιν οὔτε
ὑπάρχει ἐνιαία χυδαία γλῶσσα· δ, τι δὲ καλεῖται γῦν «χυδαία γλῶσσα»
εἶναι κράμα διαφόρων τοπικῶν διαλέκτων, ὅλως ἀκατεργάστων καὶ ἐν-
δεεστάτων πάντων τῶν ἀπαιτουμένων ἀξιώσεων πρὸς συγκρότησιν γρα-
πτοῦ λόγου, συμμέτρου πρὸς τὰς διανοητικὰς χρείας. Αἱ τοπικαὶ αὗται
διάλεκτοι ἀρμόζουσι μὲν καλλιστα εἰς σύνταξιν παραχυμούσιων καὶ δημο-
τικῶν ἀσμάτων ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐπιτήδειαι εἰς κατασκευὴν φιλολογικῶν
καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων. 'Η ἑλληνικὴ νομοθεσία λ. χ. εἶναι ἀρά γε
δυνατὸν νὰ παραφέχεται εἰς μίαν τιγά τῶν δημωτῶν διαλέκτων; Οἱ
γράφοντες σήμερον τὴν λαλουμένην φωνὴν καὶ πειρώμενοι νὰ ἀποδεί-
ξωσιν ὅτι τὸ κοινὸν τοῦτο ἀλλ' οὐδαμῶς ἐνιαῖον (ἴδιωμα δύναται καλλι-
στα νὰ γρησιμεύσῃ εἰς ὑπόδειγμα ζωγτανῆς καὶ πλουσίας γραφομένης
γλῶσσης, περὶ πίπτωσι λεληθότων εἰς ἀλλόκοτον καὶ οἰκτρὸν ἀμάρτημα·
ὅτι δὲν γράφουσιν αὐτὴν καθ' ἔκυτὴν τὴν χυδαίαν (ἥτις ἀδύνατον νὰ
γραφῇ ὅμοιομόρφως) ἀλλ' ἐκχυδαίζουσιν αὐτὴν τὴν γραφομένην γλῶσσαν.
'Ο ἀπαίδευτος δχλος ἀγνοεῖ βεβιώσεις τὰς λέξεις «πληροφορία» «ἀπο-
Οχρέων» «ἀπόπειρα» «περαιτέρω» κλ.· ὅτε δὲ ὁ ἐκ Κεφαλληνίας εύ-
στομος στιχουργὸς καὶ τῆς λαλουμένης γλῶσσης ἔρχεται, Κ. Δασκα-
ράτος ἔγραψε πρὸς τὴν ἐν 'Αθήναις ἐφημερίδα «Ἀκρόπολιν» «σᾶς δίνω
τὰς πληροφορίες τοῦτες, διὰ νὰ μὴ τυχὸν ἀποθαρρυθῆτε καὶ ἐγκατα-
λείψετε καὶ περαιτέρω ἀπόπειρες ἦν ἡ πρώτη δὲν ἐπιτύχη — ὅτε ἔγραψε
ταῦτα ὁ κατὰ τὰ ἀλλα εὐφυέστατος ἀνὴρ ἐνόμιζεν ὅτι ἔγραψε δῆθεν
τὴν χυδαίαν, τῇ ἀληθείᾳ δημως ἐξεχυδαίζε τὴν ἐν γρήσει καθαρεύωνται.
Οἱ χυδαῖσται ἐλέγχονται, κατὰ τὴν ἀπωστολικὴν ῥῆσιν, αὐτοκατάκριτοι,
ἐπιτηδεύοντες λέξεις καὶ δρους ὅλως ἀγνώστους ή δισυνήθεις εἰς τὸν
λαὸν, καὶ ὅν χρόνον σπουδάζουσιν ὅπως ἀποδείξωσι τὸ δῆθεν καθιωμι-
λημένον ίδιωμα πρότυπον γραφομένης γλῶσσης. 'Αλλὰ τί κοινὸν ἔχουσι
πρὸς τὴν λαλουμένην φωνὴν, αἱ εἰς τὸ «Ταξίδι» τοῦ φιλοπάτριδος καὶ
εὐπαιδεύτου καθηγητοῦ Κ. Ψυχάρη ἀπαντῶσαι φράσεις «ἀρτὰ τὰ λόγια
Οὰ μᾶς βγάλουν καμιὰ καινούρια ἐτεροδοξία» — «τώρα Οὰ διῆς
τί συνέπειες μπορεῖ νάχη τὸ σύστημα τοῦ δασκάλου μου» — «μ'
ἀφτὸ τὸ σύστημα μπορεῖς νὰ πῆς κακοήθειες» — «ἡ φωνολο-
γία μας σήμερον δὲν παραδέχεται» — «ἀρχαῖοι τύποι δὲν εἶναι·
ὁ λαὸς τοὺς εἶχε κληρονομήσει κατεφτείας» — «μισοδημοτικός

τύπους ἔχει κάθε γλώσσα» — «ἔτσι καταπατοῦν τοὺς φωνολογικοὺς νόμους» — «ὁ Περικλέας, ἀληθινὸς πατέρας τῆς δημοτικῆς τέχνης, μ' ἐναῦ του λόγῳ κόρωνε τὸ λαὸν» — «ποιὸς ἐνγόησε καλήτερα ποῦ ἡ ἐνέργεια εἶναι ὁ γενικὸς νόμος τοῦ κόμου»; — «ἐμεῖς ἔχουμε σκοποὺς πραχτικούς· μπορεῖ ἡ γλωσσολογία νᾶχη δίκαιο». Έχειν δὲ διλγῶν τοῦτων ἀποσπάσμάτων, διτιναθὰ ηδυνάμεθα νὰ πολλαπλασιάσωμεν ἐπ' ἄπειρον, πείθεται πᾶς ἔκαστος ψηλαφητῶς διτι πρόκειται οὐγῇ περὶ γραφῆς τοῦ χυδαίου ἰδιώματος διπέρ κατὰ διάφορον τρόπον διατελεῖ ἀπανταχοῦ λαλούμενον, ἀλλὰ περὶ ἐκχυδαίσεως τῆς γραφομένης γλώσσης· καὶ τοῦτο εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἀλλόκοτον δισώ αἱ μὲν λέξεις τῆς καθαρευόσης, αἱ ἀπανθρώπως ἐκχυδαίζομεναι ἢ ἀλλοιώτως ἐκ τῆς χύτρας τῶν λογίων μετακενούμεναι, ἀποβιλνουσιν αὐτόχρημα σιβύλλεις χρησμοὶ πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν λαὸν, αἱ δὲ χυδαίαι καὶ καθηματικές εἰναι λέξεις καὶ τύποι, ὡν γίνεται χρῆσις, εἶναι κατὰ μέριστον μέρος ἰδιαίτερον κτήμα τοπικῆς τιγος διαλέκτου, ἐκ τῶν πολλῶν ἐκείνων καὶ ποικίλων, δισαι συγχπαρτίζουσιν τὸν πολυτχήμονα καὶ πολυσχιδῆ τῆς χυδαίκης κέντρων. Τὸ δόγμα τοῦ καθηγητοῦ Κ. Ψυχάρη διτι ὁ γράφων ἐν τῷ καθωμιλημένῳ ἰδιώματι (δηλ. ἐν πολυμόρφῳ καὶ οὐχὶ διμοειδεῖ ἰδιώματι) δυνατὸν νὰ ποιηται χρῆσιν ἀρχαίων ἑλληνικῶν λέξεων, δισάκις στερεῖται τούτων ἡ κοινὴ γλώσσα, οὐδαιμῶς ἐγχωρεῖ ἐνταῦθα· ἀπάρδει δὲ καὶ πρὸς τὴν ἀναλογίαν, ἥτις εἶναι ἡ κρατοῦσα ἐν τῇ γλώσσῃ ἀρχή 'Ἐφαρμοζομένης τῆς θεωρίας ταύτης, ὁ γραπτὸς λόγος θὰ προσελάμβανε τύπον μιξοβάρβαρον, οὕτω δὲ θὰ ἐνεκαινίζετο πάλιν τὸ μακαρονικὸν ὕφος, διπέρ ἐστηλίτευσαν καὶ κατέλυσαν οἱ περὶ τὸν Κοραῆν. Διὰ τῆς συγκράσεως ἀρχαίων καὶ χυδαίων λέξεων καὶ τύπων, ἡ νῦν γραφομένη γλώσσα θὰ ὑπεδύετο καταγέλαστον σχῆμα 'Αρλεχίνου, καὶ θὰ ἥτο παρεμφερής πρὸς βιβλίον τετυπωμένον μὲν διὰ τύπων φύρδην μίγδην, μεγάλων τε καὶ μικρῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων, διαφόρους εἴδους καὶ διαφόρους κατασκευῆς, χωρὶς φιλοκαλίας καὶ χωρὶς συμμετρίας, ἐμποιοῦν δὲ φόβον καὶ κόρον καὶ εἰς τὸν ἀνεκτικώτατον τῶν φιλαναγνωστῶν.

'Αέρα λοιπὸν δέρουσιν οἱ διπαδοὶ τῆς «δύχλοκρατικῆς μερίδος» ὡς ἀποκαλεῖ ὁ Κοραῆς τοὺς χυδαίστας. 'Αλλὰ καὶ οἱ ἀντίπαλοι τούτων, σὶ ἐπὶ Κοραῆ μὲν σφόδρα ἀρχαίζοντες καὶ ἑλληνίζοντες, νῦν δὲ περὶ τὴν λέξιν καὶ τὴν ἔρμηνείαν δηθεν καθαρεύοντες ἔκαστος κάτ' ἴδιον τρόπον, εἶναι ὑπαίτιοι τῆς αὐτῆς, ἵσως δὲ καὶ μείζονος βλάβης· διότι τὸ

καταχόρως ἀκυρολογεῖν εἶναι κακὸν κινδυνωδέστερον τῆς χυδαιολογίας.
"Οταν ἄνθρωποι ἀφιλόκαλοι, ἀφιλόλογοι, ἐλαχίστην δὲ ή μετρίαν ἔχοντες
εἰδήσιν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς, δλως δὲ ἀδεῖς τῆς λατινίδος καὶ ἀλ-
λων γλωσσῶν, ἀπτωνται ἀλαζονικῶς τῆς διορθώσεως τῆς γλώσσης καὶ
πλαστουργῶσιν ἴδιον λεκτικὸν χαρακτῆρα, ἐξ οὗ δύνανται νὰ ἔξαχθωσι
τῆς πολλαπλῆς αὐτῶν ἀγραμματίας, οὐχὶ δὲ καὶ γραμματικῆς κανόνες,
τότε δὴ τότε θὰ συμβῇ τὸ αὐτὸ ὡς ᾧ εἰ τὸ ἐπιτήδευμα δοκίμων ἀν-
δρικητοποιῶν ἀγελάμβανον βάναυσοι καὶ τῆς τέχνης ἀπειροι κοροπλάθοι.
Τοιούτοι εἶναι κατ' ἔξοχὴν οἱ πλείους τῶν μεταφραζόντων ἀρθρα καὶ δι-
ατριβὰς ξένων ἐφημερίδων, μυθιστορίας καὶ ἀλλα ξένα πονήματα. Πρὸς
τὸν διδάσκαλον Κ. Βαρδαλάχην, δστις ἡσχολεῖτο περὶ τὴν μετάφρασιν
τῆς Κύρου Παιδείας τοῦ Ξενοφῶντος, ἔγραψεν ὁ Κοραῆς τῇ 24 Ιουνίου
1814. «**Η** γλῶσσά μας δὲν εἶναι ἀκόμη εἰς κατάστασιν νὰ βιηθήσῃ
τὸν μεταφραστὴν ὡς βιηθούσι τὰ καλὰ ἐργαλεῖα τοὺς παντὸς εἴδους νε-
γγίτας. Ἐκ τούτου ἀκολουθεῖ ὅχι τὸ γὰρ μεταφράζωμεν, ἐπειδὴ ἐκρί-
θησαν ἀναγκαῖαι αἱ μεταφράσεις. ἀλλὰ, μεταφράζοντες νὰ ἥμεθα πλη-
ροφορημένοι, δτι ἔχομεν δύο κόπως, ἀντὶ ἕνος, καὶ κατὰ ταύτην τὴν
πληροφορίαν νὰ γυμνάζωμεν τὰς δυνάμεις μας. Εἰς τὰ ἔχοντα γλῶσσαν
σταθερὰν καὶ κεκαγονισμένην ἔθηκεν ὁ μεταφραστὴς δὲν ἔχει ἀλλο ὁρέος
πλὴν τὸ νὰ μεταφράσῃ πιστῶς καὶ δσον εἶναι δυνατὸν κομψῶς τὰς ἐν-
νοίας τοῦ μεταφραζομένου συγγραφέως. Ἀπὸ ἥμας τοὺς ταλαιπώρους
δστις ἀναλαμβάνει βάρος μεταφραστοῦ, φορτόνεται βάρος διπλοῦν νὰ
ἐκφράσῃ πιστῶς τὰς ἐννοίας, καὶ νὰ ξένη, ν' ἀκονίζῃ καὶ νὰ μετακονίζῃ
πᾶσαν ὥραν καὶ στιγμὴν, εἰς πᾶσαν περίοδον καὶ φράσιν, ἐνταῦτῷ καὶ
τὸ ἐργαλεῖόν του, διὰ νὰ τὸ καταστήσῃ ἴκανὸν εἰς τὴν ἔκφρασιν ταύτην.
"Αὐ δὲν τὸ ξέση, γίνεται χυδαία καὶ ἀηδὴς η μετάφρασίς του· ἀν τὸ
ξέση ὑπέρμετρα, γίνεται ἀκατάληπτος εἰς τοὺς χυδαίους, δια τοὺς ὄποιους
μάλιστα ἐπαγγέλλεται δτι μεταρράζει. Εἶναι καὶ ἀλλο ἀξιον προσοχῆς
πολλῆς· τὸ ξέσμα τοῦτο δὲν περιορίζεται εἰς λέξεων η φράσεων δι-
ορθώσεις μόνας, ἀλλ' εἰς δλητὸν τὴν σύνθεσιν καὶ συναρμογὴν τοῦ ὕφους.
Πόσην δύναμιν ἔχει η σύνθεσις, τὸ ἔδειξεν ὁ Θαυμαστὸς κριτικὸς Διονύ-
σιος, παραβάλλων αὐτὴν εὐφυέστατα μὲ τὴν μαγικὴν τῆς Ἀθηνᾶς ρά-
βδον. "Η αὐτὴ λέξις, κατὰ τὸν τόπον, ὅπου εύρισκεται εἰς τὴν φράσιν
η περίοδον, προξενεῖ διάφορα ἀποτελέσματα εἰς τὴν ἀκοήν καὶ εἰς τὴν
ψυχήν. "Οταν κατέχῃ τὸν ἴδιον αὐτῆς καὶ πρέποντα τόπον, τὴν μὲν γυ-
μνασμένην ἀκοήν εὐφραίνει, τὴν ἀγύμναστον δὲ καὶ ἀμουσον πρῶτον μὲν

ἐκπλήσσει, ἔπειτα δὲ κινεῖ εἰς θαυμασμὸν, καὶ τελευταῖον εἰς μίμησιν,
μητέρα καλὴν δύο τέχνων, τῆς διορθώσεως τῆς τέχνης καὶ τῆς διορ-
θώσεως τῶν κεφαλῶν διού τοῦ ἔθνους. Ἡ εἰς ἀλλήλας ἀντενέργεια
γλώσσης καὶ ἐννοίας δὲν εἶναι νέον ἀκουσμα διὰ σᾶς, καὶ διὰ ἀπορῆς τις
ἀκόμη ὅτι διὰ κακὰ γράφων καὶ κακὰ συλλογίζεται, καθὼς πάλιν διὰ κακὰ
συλλογιζόμενος κακὰ γράφει, διός στρέψῃ τελεῖς δρθαλμοὺς εἰς τοὺς σχο-
λαστικούς μας». «Οσα γράφειν διὰ Κοραῆς πρὸς τὸν Βαρδαλάχον ἴσχύουσι
πληρέστατα ἔτι καὶ σῆμερον», διότι ἡ ἔκτοτε γενομένη τοῦ γραπτοῦ λό-
γου διαμόρφωσις οὕτε ἐλλόγως σύτε δρθεπῶς ἐγένετο. Πρὸ διγένεροντα
καὶ περὶ πλέον ἐνιστῶν προεῖδεν διὰ Κοραῆς τὴν ἀθρόαν εἰς τὴν γλώσ-
σαν ἐπιδρομὴν ἕξικῶν φράσεων καὶ συντάξεων· «αἱ μεταφράσεις ἀρχ-
νίζουσι τὴν ταλαιπωρον γλώσσαν (ἔλεγε περίλυπος τῇ 8 μαΐῳ 1805).
les Italismes et les Gallicismes nous assiégent et nous étouffent».
Καὶ τῷ ὅτι οἱ γαλλισμοὶ, οἱ ιταλισμοὶ καὶ γερμανισμοὶ τοσοῦτον παρέ-
φθειραν καὶ οὕτως εἰπεῖν ἐστραγγάλισαν τὴν γλώσσαν, ὥστε, γράφοντες
οἱ πλείστοι, συντάσσομεν τὰς προτάσσεις καὶ περιόδους κατὰ τὴν γερμα-
νικὴν, γαλλικὴν ἢ ιταλικὴν, ἥκιστα δὲ κατὰ τὴν ἐλληνικὴν σύνταξιν.
Τίς πταίει; «Ἀπαντες βεβαίως πταίομεν ὑπ' ἀνάγκης ἀλλὰ πολλῷ μᾶλ-
λον ἐξ ἀλογιστίας. Ὁ Ἐλλην εἶναι τὸ μιμητικώτατον τῶν ζῴων, ἀλλὰ
πολλάκις καθίσταται ἀλόγιστος ἐν τῇ μιμήσει του, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν
ἐπὶ τέλους ἂν ἐξ ἀπειρίας ἢ ἐκ κουφότητος ἔπιε καὶ πίγει τὴν τρύγα
μᾶλλον ἢ τὸν ἄδιολον οἶνον τοῦ ἐσπερίου πολιτισμοῦ. Κυρίως εἰπεῖν δὲν
εἴρεθα εἰσέτι ἔθνος διανοητικῶς αὐτόνομον, διότι ἐξαρτώμεθα ἐν πᾶσιν
ἐκ τοῦ ὑπερτέρου χράτους τῶν πεφωτισμένων εὐρωπαϊκῶν ἔθνων· μι-
μούμεθα καὶ πιθηκίζομεν πάντα τὰ κοινωνικὰ καὶ ἀλλα ἔθιμα τῶν πε-
πολιτισμένων εὐρωπαίων, ἐξ ἀνάγκης δὲ γινόμεθα ἀπλοὶ τούτων δο-
ρυφόροι, θητῶν δίκην προσαρμόζοντες τὴν διένοιαν ἡμῶν εἰς τοὺς
τρόπους, τὰ ἥθη καὶ τὰ φρογήματα τῶν ἐν ταῖς ἐπιστήμαις καὶ ταῖς
τέχναις εὐδοκιμούντων ἐθνῶν. Ἡ διανοητικὴ αὕτη ἐξάρτησις ἀδεξίως
ρύθμιζομένη, ἐπενήργησε καὶ ἐπενεργεῖ νοσερῶς εἰς τὴν κοινωνικὴν, ἡθι-
κὴν καὶ πνευματικὴν τῶν Ἐλλήνων διάπλασιν. Παρηλθον ἀγεπιστρεπτεῖ
οἱ χρόνοι, διότε τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος ἐμεγαλούργει ἐν τῇ αὐταρκείᾳ του
καὶ, ὡς ἀνυπέρβλητος τεχνίτης, ἡρχιτεκτόνει τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φωτισμοῦ
τὰ θεμέλια. Ἡ γῦν δουλικὴ, ἐπιπόλαιος καὶ ἀλόγιστος ζήλωσις πάντων
σχεδὸν τῶν ἀλλοτρίων ἐπιτηδευμάτων καὶ ἐθισμῶν, μετὰ ψευδοῦς προ-
αγομένη φιλοτιμίας καὶ φιλαυτίας διὰ τὴν ἐλλειψιν ἡθικῆς ἀγωγῆς».

είναι τὸ κυριώτατον αἵτιον τῆς πολιτικῆς, ηθικῆς καὶ πνευματικῆς καθόλου συμφορήσεως, καὶ φλεγμονῆς ὑφ' ἡς πάσχει καὶ ταλαιπωρεῖται καὶ παραφέρεται ώς πλοίου ἀνερμάτιστον, ὁ ἐλληνικὸς ἐθνισμός. Καὶ ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ πλημμελὴς αὕτη διάτασις, ἐφ' ὅσον δὲν ὀρίζονται, οὐδὲ πήγινυται εἰς στερεὰν μᾶκαν τὰ ἀσταθῆ, μετέωρα καὶ ὑδαρῆ στοιχεῖα τοῦ ἐλληνικοῦ βίου, ἡ γλῶσσα ἡ ἐλληνικὴ θὰ ἔναι καὶ θὰ μένῃ πάντοτε ἀμύρρωτος, ἀσυγχριτιστος, ἀσύστατος καὶ παρακεκομμένη, ὅπως καὶ τῶν νῦν ‘Ἐλλήνων ὁ νοῦς. ’Αλλ’ ἵνα μὴ ὑποπτεύσῃ τις ὅτι ἐπαγόμεθα γενικὰς αἰτιάσεις ἀνευ ἀποδεῖξεων, κρίνομεν ἀναγκαῖον γὰς προσεπικρατύγωμεν τὰ εἰρημένα διὰ τῆς παραθέσεως ὄλγων παραδειγμάτων, ἐξ ἣν, ἡ λίου φαεινότερον θὰ γίνη ἐμφανὲς ὅτι ἡ διαφθορὰ τῆς γλώσσης εἶναι κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Κορακῆ, κακὸν συνακόλουθον εἰς τὴν φθορὰν τῆς ἐλληνικούς, ὅτι ὁ κακῶς καὶ μωρῶς σκεπτόμενος κακῶς καὶ μωρῶς γράφει καὶ ὅτι καθόλου εἰπεῖν ὁ γραπτὸς λόγος εἶναι ἐκάστοτε πιστὸν ἀπεικόνισμα τοῦ λόγου τοῦ ἐνδιαθέτου. ’Η μὲν ἀρχαία ἐλληνικὴ γλῶσσα, λογικῶς καλλιτεχνηθεῖσα, πρόκειται τοῖς πᾶσιν ἀνέφικτον ἀρχέτυπον τῆς στενῆς καὶ ἐναρμονίου τῶν νοητῶν καὶ τῶν λεκτῶν συναφείας· τοὺναντίον ἡ νεωτέρα ἐλληνικὴ, ἀφεθεῖσα, ως κτῆμα ἀδέσποτον, εἰς τὴν αὐθαίρετον ἡγεμονίαν ἡμιπαιδεύτων δημοσιογράφων καὶ οὐχ ἡττον ἡμιπαϊδεύτων διδασκάλων, κατέστη ὑπόχρημα παριθία τῆς τελειοτάτης τῶν γλωσσῶν — τῆς γλώσσης ἐκείνης, περὶ τῆς λέγει δ ἀγγλος Φέρραρ, ὅτι εἶναι τὸ μᾶλιστα ἀξιοθάμαστον ἀπάντων τοῦ ἀνθρωπίου νοῦ τῶν δημιουργημάτων.

‘Ο δημοσιογράφος, ὁ κατ' ἀλήθειαν καὶ οὐχὶ «καλῶν δημάτων καὶ προσγημάτων μεστὸς» δημοσιογράφος ἔχει μεῖζονα ἢ δ καθηγητὴς ἐκτισημότητα, διότι οὗτος μὲν διδάσκει ὠρισμένον ἀριθμὸν ἀκροκτῶν, ἐκεῖνος δὲ διδάσκει καὶ φωτίζει ὅλον τὸ ἔθνος, τούτου δ' ἔνεκα ὑπέχει μεῖζονας εὐθύνας. Δυστυχῶς ἡ ἐλληνικὴ δημοσιογραφία κατέστη κατὰ μέγα μέρος μοχλὸς παραλύσεως μᾶλλον ἢ ἡθοποιίας, ψευδοπαιδείας μᾶλλον ἢ ἀληθιοῦς φωτισμοῦ. Οἱ παρ' ἡμῖν δημοσιογράφοι (δλιγίστων ἔξαιρουμένων), ὅρμῶμενοι ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτι πάσης ἐφημερίδος ἡ κυρία ἐντολὴ εἶναι χρηματιστικὴ, ἀπομιμοῦνται οὐχὶ τὰς σπουδαίας καὶ σώφρονας ἐν τῇ ‘Εσπερίᾳ Εὐρώπῃ ἐφημερίδας, ἀλλὰ τὰ ἀγυρτικὰ καὶ συρφετώδη ἐκεῖνα φύλλα, ἃσα διὰ παντοίων πολυθρόνων καὶ μικροπρεπῶν δηλοποιήσεων καὶ κοινῶν διατριβῶν προσπαθεῖται γὰς σαγηνεύσωσι τὴν φιλόκαλινον καὶ πολυπράγμονα τοῦ πλήθους κουφάτητα. ’Η ἐν